

The Role of Independent Audit in Solving Administrative, Financial, and Accounting Problems in Small and Medium-Sized Enterprises

Ali Haydar Güngörmüş^a

^a PhD, Independent Scholar, Koblenz / Germany, a.h.gungormus@gmail.com

Keywords

Small And Medium-Sized, Independent Auditing, Corporate Governance, Accounting Information Systems.

Jel Classification

M40, M41, M42.

Received

25.12.2019

Revised

18.01.2020

Accepted

20.02.2020

Abstract

Aim of the Study: The main objective of our research, for the solutions of management, finance and accounting issues and auditing problems of SMEs is to reveal the benefits of independent audit.

Methodology of the Study: Administrative, financial, and accounting problems of SMEs will be explained and the role of independent audit in solving these problems will be presented.

Findings of the Study: We assume that the findings of this study will contribute towards the enhancement of good corporate governance that alleviates agency problems in business organizations.

Importance of the Study: The enterprises have been becoming international along with the rapid transformation in the world trade in recent years. It is now mandatory to develop a common language in the field of accounting and auditing for the reason that enterprises are operating in different countries. At the end of this process, it has been implemented a worldwide uniformity with "International Accounting Standards" and "International auditing standards". The relevant changes were made in independent auditing for SMEs under certain criteria in order to adapt uniformity with new Turkish commercial code in our country. Independent audit as a result of economic change will become unavoidably compulsory for SMEs, which are over a certain scale, beyond that, the independent audit for the SMEs will be made on a voluntary basis in the interests their own in the future. We assume that the findings of this study will contribute towards the enhancement of good corporate governance that alleviates agency problems in business organizations. The findings have several implications regarding board members, managers, and organizations. Establishing corporate governance mechanisms and resolving agency issues are among the boards' primary responsibilities.

Küçük Ve Orta Boy İşletmelerde Karşılaşılan Yönetim, Finans ve Muhasebe Problemlerinin Çözümünde Bağımsız Denetimin Rolü¹

Ali Haydar Güngörmüş^a

^a PhD, Independent Scholar, Koblenz / Germany, a.h.gungormus@gmail.com

Anahtar Kelimeler

Küçük ve Orta Ölçekli İşletme,
Bağımsız Denetim,
Kurumsal Yönetim,
Muhasebe Bilgi Sistemi.

İel Sınıflandırması

M40, M41, M42.

Gönderilme

25.12.2019

Düzeltilme

18.01.2020

Kabul

20.02.2020

Özet

Çalışmanın Amacı: Araştırmamızın temel amacı KOBİ'lerin karşılaştığı yönetim, finans ve muhasebe sorunlarının çözümünde bağımsız denetimin KOBİ'lere sağladığı faydaların ortaya konulmasıdır.

Çalışmanın Metodolojisi: Kobilere yönetim, finans ve muhasebe sorunları açıklanıp bu sorunların çözümünde bağımsız denetimin rolü ortaya konulacaktır

Çalışmanın Bulguları: Bu çalışmada, ticari organizasyonlardaki yönetsel sorunları azaltarak kurumsal yönetimin geliştirilmesine katkı sağlanmasını amaçlanmaktadır.

Çalışmanın Önemi: Son yıllarda dünya ticari hayatındaki hızlı değişim ile birlikte işletmeler artık uluslararası hale gelmektedir. İşletmelerin çok farklı ülkelerde faaliyet göstermesi, muhasebe ve denetim alanında ortak bir dilin gelişmesini zorunlu hale getirmiştir. Bu sürecin sonunda "Uluslararası Muhasebe Standartları"(UMS) ve "Uluslararası Denetim standartları"(UDS) ile dünya ölçeğinde bir tekdüzelik hayata geçirilmiştir. Ülkemizde Yeni Türk Ticaret Kanun'u (TTK) ile bu tekdüzelğe ayak uydurma noktasında Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler (KOBİ) için belirli kriterler çerçevesinde bağımsız denetim ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır. Ekonomik değişimin bir sonucu olarak bağımsız denetim ister istemez belirli ölçeğin üzerinde olan KOBİ'ler için zorunlu hale gelecek, bunun da ötesinde KOBİ'ler ilerleyen dönemlerde bağımsız denetimi çıkarları doğrultusunda gönüllü olarak yapacaklardır. Araştırmamızın temel amacı KOBİ'lerin karşılaştığı yönetim, finans, muhasebe ve denetim sorunlarının çözümünde bağımsız denetimin KOBİ'lere sağladığı faydaların ortaya konulmasını içermektedir. Bu çalışmanın bulguları ile, ticari organizasyonlardaki yönetsel sorunların azaltarak kurumsal yönetimin gelişmesine katkı sağlanması amaçlanmaktadır. Ortaya konan bulguların yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve işletme ile ilgili çeşitli etkileri vardır. Kurumsal yönetim mekanizmalarının oluşturulması ve sorunlarının çözülmesi kurulların öncelikli sorumlulukları arasındadır.

¹ Bu çalışma 2014 yılında Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde kabul edilen "Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Bağımsız Denetime yaklaşımlarını Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma" başlıklı doktora tezinden oluşturulmuştur.

1. Giriş

Küresel ekonomide meydana gelen hızlı dönüşüm ve farklılıklar büyük ölçekli işletmelerin bu değişime ayak uydurmasını güçleştirmektedir. Buna karşılık küçük ve orta ölçekli işletmeler tüketici tercihlerindeki bu hızlı değişime daha kolay bir şekilde ayak uydurarak ekonomik gelişimde motor görevi üstlenebilmektedirler.

İşletme sahibinin genellikle firmanın başında olduğu basit bir yönetim anlayışına sahip olan KOBİ'ler, ortaya çıkan problemlere karşı anında tepki verebilmekte ve bu durum büyük firmalarla karşılaştırıldığında daha az maliyetin yanı sıra etkin ve verimliliğin artmasını da sağlamaktadır (Taş, 2010: 53-54).

Küreselleşen dünyada KOBİ'ler artık sadece kendi pazarlarında faaliyet göstererek hayatiyetlerini devam ettirme imkânını kaybetmişlerdir. Pazarlarını genişletmek ve rekabet etmek için hem işletme içinde hem de işletme dışında kendilerini geliştirmek ve yenilemek zorundadırlar.

İşletme içindeki gelişim, kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanması, iç denetim sisteminin kurulması ve kaliteli bir finans ve muhasebe bilgi sistemi ile mümkündür. Bu alanlarda işletmenin kendini geliştirmesi rekabet etme gücünü artıracaktır. Kurumsal yönetimin, iç denetim ve muhasebe bilgi sisteminin işleyişinin ve kalitesinin kontrol edilmesinde bağımsız denetim bir ölçüm aracıdır.

KOBİ'ler dış çevrede yerli ve yabancı ortaklıklar yaparak, yeni kaynaklar bulmak adına halka açılarak ve kredi olanaklarını genişleterek büyüme adına mesafe almaya çalışırlar. Bu süreçte işletmenin finansal bilgilerinin doğruluğu ve bağımsız bir birim tarafından onaylanması, güvenilirliğini artırarak büyümeye katkı sağlar (Güngörmüş, 2016).

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin karşılaştığı; Yönetim, Finans, muhasebe ve Kontrol-denetim sorunlarının çözümünde bağımsız denetim işletmelere katkı sağlar; Çalışmamızda bu ana başlıklar altında konu incelenecektir.

2. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde Karşılaşılan Sorunların Çözümünde Bağımsız Denetimin Rolü

KOBİ'lerin özellikle belirli bir ekonomik ölçeğin üzerine çıkması işletme fonksiyonlarının artması ile birlikte ortaya çıkan problemlerin çoğalmasına ve çözüm üretme noktasında işletmelerin zorlanmasına neden olmaktadır. Ayrıca KOBİ'lerin büyümesi ile birlikte kurumsallaşma, çıkar çatışmaları, finansman ihtiyacı, karar alma süreçleri ve işletme içi

kontrol ve denetim mekanizmalarının çalıştırılmasında çok farklı problemler ortaya çıkmaktadır.

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin karşılaştığı birçok problem olmakla birlikte özellikle bu çalışmada; Yönetim, Finans, muhasebe ve Kontrol-denetim sorunlarının çözümünde bağımsız denetimin işletmeye sağladığı katkılar üzerinde durulacaktır.

3.Yönetmel Sorunların Çözümünde Bağımsız Denetimin Rolü

KOBİ'lerde yönetimle ilgili ortaya çıkan sorunların ana nedeni, işletme sahibinin aynı zamanda işletmede hem yönetici hem de denetçi olmasından kaynaklanmaktadır. Bu şekilde işletmenin tüm fonksiyonlarının tek bir kişi tarafından yürütülmesi, yönetmel sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Küçük bir KOBİ'de bu tekli yapı yönetmel olarak sorun oluşturmasa da yapı büyüdükçe ve çeşitlendikçe yönetmel sorunların ortaya çıkması kaçınılmaz hale gelmektedir (Erdoğan, 2010: 58).

KOBİ sahiplerinin farklı yönetmel işlevlerle ilgili bilgilerin tamamına sahip olması mümkün olmadığı için yönetmel sorunlar işletme büyüdükçe sürekli olarak artmaktadır. KOBİ sahiplerinin şirket büyümesine rağmen yetki devretme konusundaki isteksizlikleri ve güven sorunları firmanın hayatiyetini etkileyen bir sürece kadar gidebilmektedir (Özgener, 2003: 142).

KOBİ'lerde birçok yönetim sorunu olmakla birlikte konu bütünlüğü açısından yönetim sorunları aşağıdaki şekilde sıralanabilir,

- Yönetmel çıkar çatışmaları,
- Bilgiye olan uzaklık ve mesleki yetersizlik,
- Kaynakların doğru kullanılmaması,
- Şirket ortaklıklarında ortaya çıkan bilgi eksiklikleri,
- Kurumsal yönetim düzeyinin istenilen düzeyde olmamasıdır.

Yukarıda bahsedilen yönetime ilişkin sorunlar aşağıda alt başlıklar halinde detaylı bir şekilde ele alınmaktadır.

3.1.Yönetmel Çıkar Çatışmalarının Engellenmesinde Bağımsız Denetimin Rolü

Anahtar yönetici pozisyonlarının aile üyeleri tarafından tutulması ile, KOBİ'ler için aile şirketi olmak olağandır. Yönetim ve kontrol zayıflıkları olduğu öngörüldüğünde, aile tarafından yönetilen şirketlerde kardeş rekabeti ve çıkar çatışması oldukça yaygındır. Bağımsız bir denetçi finansal bilgilerin ve kontrollerin güvenilir ve inanılır olup olmadığını

ortaya çıkarmak için görevlendirilebilir. Bu da aile şirketlerinde dolandırıcılığı ve zimmete para geçirmeyi engellemede caydırıcı bir rol oynar (Öztürk, 2010: 18).

KOBİ' işletmelerinde farklı ortaklık grupları arasında çıkar çatışmalarının olması imkân dâhilindedir. Bunu önlemek ve çıkar çatışmalarını en aza indirmek noktasında bağımsız denetim, etkin bir fonksiyon icra edecektir.

Finansal ve finansal olmayan bilgiler şeffaf bir şekilde paylaşılmadığında işletmedeki bazı ortakların yönetimdeki etkinliklerinin azalması söz konusu olabilecektir. Bağımsız denetim, işletme ile ilgili tüm tarafların finansal bilgilerin tamamına güvenilir bir şekilde ulaşmasını sağlayacaktır.

Yönetimde yer alan ortakların yapmış oldukları yanlış uygulamaları diğer ortaklardan gizlemeleri ve hesap vermekten kaçınmaları söz konusu olabilmektedir. Bağımsız denetimle bu yanlışlıkların ortaya çıkacağına bilinmesi keyfi uygulamaları önleyecektir (Acar vd., 2012:122).

KOBİ'lerde özellikle ikinci kuşakla birlikte bazı aile üyeleri yönetim sürecinin dışında kalmakta ve işletme içinde yapılan faaliyetlerden haberdar olma noktasında sıkıntı yaşamaktadır. Bağımsız denetim ile yönetimde yer almayan aile üyeleri ve ortaklar işletme ile ilgili daha sağlıklı bilgilere ulaşma imkânına kavuşacaklardır.

3.2. Bilgiye Olan Uzaklık ve Mesleki Yetersizliklerin Giderilmesinde Bağımsız Denetimin Rolü

KOBİ'lerde üst yönetimde yer alan yöneticiler veya şirket sahipleri, işletmenin finansal tablolarındaki bilgileri kullanarak önemli kararlar alırlar. Bu kararların alınmasında kullanılan bilgilerin güvenilir olması ve karar alıcıları yanıltılmaması çok önemlidir.

Muhasebe bilgilerinin ve yayınlanan finansal tabloların doğruluğunun kontrol edilebilmesi için

her bir karar vericinin mesleki bilgi ve deneyime sahip olması gerekir. Uzmanlık, uzun yıllar süren eğitim ve tecrübe ile elde edilebilmekte ve sözü edilen karar vericilerin hepsinin de bu niteliklere sahip olması mümkün değildir. Bu bilgilerin doğruluğunun ve tarafsızlığının saptanması konusunda en yaygın ve genel yöntem ise bu bilgilerin bağımsız ve güvenilir bir kişi veya kurum tarafından denetlenmesidir (Güredin, 2007: 4, Dönmez ve Ersoy, 2006: 70). Ayrıca işletme dışındaki bu grupların ihtiyacı olan bilgiler birbirinden farklılık gösterebilmekte ve söz konusu bu bilgilerin tamamına veya özellikli hesap bilgilerine

ulaşmak mümkün olmamaktadır. Bu nedenlerden dolayı tüm karar vericiler adına açıklanan muhasebe bilgilerinin güvenilir, bağımsız ve uzman bir grup tarafından doğruluğunun teyit edilmesi önem arz etmektedir (Güngörmüş:2014).

3.3. Kaynakların Doğru Kullanımında Bağımsız Denetimin Rolü

Finansal bilgiler sayesinde yöneticiler geçmiş ve güncel bilgilere hızlı bir şekilde ulaşabilmekte ve kararlarını daha isabetli verebilmektedir (Demir ve Coşkun, 2009:3). KOBİ yöneticilerinin veya ortaklarının işletmenin gereksinim duyduğu sermaye kaynaklarını seçmesi ve etkin bir şekilde kullanarak işletme faaliyetlerini sürdürülebilir kılınmasında finansal tablo bilgilerinden yararlanılır. Bu bilgilerdeki hata ve noksanlar işletmenin yanlış kaynakları yanlış yerlerde kullanmasına ve işletmenin ekonomik olarak zarara uğramasına neden olabilir.

Bu bağlamda finansal bilgilerin bağımsız ve uzman bir gözle kontrol edilmesi önem arz eder. Bağımsız denetim finansal bilgilerin doğruluğunu teyit eder ve kaynakların doğru yerde kullanılmasını sağlayarak işletmelerin kârlı ve verimli alanlara yatırım yapmasını sağlar.

3.4. Kurumsal Yönetim Düzeyinin Yükseltilmesinde Bağımsız Denetimin Rolü

Kurumsal yönetimin başarısında muhasebe uygulamalarındaki şeffaflık, adillik, hesap verilebilirlik ve sorumluluk ilkeleri ile bağımsız denetim arasında doğrusal bir ilişki söz konusudur. İşletmede kurumsal yönetimin tam olarak uygulanabilmesi finansal tabloların ve yönetsel kararların doğruluğunun kontrolünün bağımsız denetim tarafından yapılması ile mümkün olur. Bağımsız denetim bu şekli ile iş yaşamında ilgili taraflara güven verir (Percy, 1997:3-4).

Kurumsal yönetimin hedefleri ile denetimden beklenen yararlar birbiri ile örtüşmektedir. İşletmeye ait finansal ve finansal olmayan bilgilerin kamuya açıklanması, sermaye sahiplerinin eşitliği, yönetim kurulu faaliyetlerinin doruluğu, denetçilerin bağımsız olması, alınan kararların çıkar gruplarına zamanında ve doğru bir şekilde ulaştırılması ve buna bağlı faktörler kurumsal yönetim ile denetimin ortak noktalarıdır (Muğal, 2007:105).

KOBİ'ler yıl içinde işletme sahip ve ortaklarına ve diğer üçüncü şahıslara, finansal ve finansal olmayan bilgileri sunmakla yükümlüdür. Açıklanan bilgilerin şeffaf, anlaşılabilir ve erişilebilir olmasından hareketle hem şirket sahiplerinin hem de yatırımcıların güvenini kazanmak için kurumsal yönetim anlayışının şartlarını oluşturmak ve bu şartları iyileştirmek işletme için gereklidir. KOBİ'lerde şeffaflık ve kamunun aydınlatılması

noktasında yapılan çalışmalar hem işletme içi kesimi hem de işletme dışı kesimi ilgilendiren kurumsal yönetimin en önemli noktasıdır. Kurumsal yönetim ilkelerinin en önemli gayesi, şirketlerin sürekliliklerini sağlamaktır. Süreklilik ise ancak şeffaflık ilkesinin benimsenmesi ve uygulaması ile sağlanabilir. Şeffaflık uluslararası standartlarda kurumsal raporlama ve bağımsız denetim ile doğru orantılı olarak gerçekleşir (Pamukcu, 2011:133).

“Kurumsal yönetimin eşitlik, şeffaflık, hesap verilebilirlik ve sorumluluk ilkeleri de, esasen iç ve bağımsız denetimin sağlamayı hedeflediği kontrol mekanizmasını destekleyici niteliktedir” (Göçen, 2010:125).

Bağımsız denetim, finansal raporların güvenilirliğinin yükseltilmesi noktasında en önemli merhalelerdir. Kurumsal yönetim açısından ise bağımsız denetimin gayesi, yayınlanan finansal tabloların hata, hile ve yanlışlıklardan ayıklanarak sunulduğu konusunda finansal tablo kullanıcılarına makul bir güvence sağlamaktır (Arı,2008:62).

Finansal tablolar, bağımsız denetime tabi tutulmadıkları takdirde kurumsal yönetim ilkelerini şu şekilde etkileyecektir (Acar vd., 2012:122);

-Finansal bilgi alıcılarının yanlış kararlar vermesine neden olabileceği için kurumsal yönetimin eşitlik ilkesine uyulmamış olacaktır.

-Finansal ve finansal olmayan bilgiler, gerekli olan zamanda, açık ve net olarak sunulamayacağı için kurumsal yönetim ilkesinin şeffaflık ilkesi olumsuz etkilenecektir.

-Yapılan uygulamalardaki hata ve yanlışlıklar dolayısıyla ortaklara ve yöneticilere hesap verme noktasında sıkıntılar yaşanacak ve bu da hesap verilebilirlik ilkesine aykırı olacaktır.

-Yapılan eylemlerin bir bölümü mevzuata aykırı olabileceği için kurumsal yönetimin sorumluluk ilkesi ihlal edilmiş olacaktır.

Kurumsal yönetimin temeli, şeffaflık, eşitlik, hesap verme ve sorumluluk ilkeleridir. Bu temel kurallardan herhangi birinin işlememesi veya aksaması durumunda kurumsal yönetimin fonksiyonunu yerine getirmesi mümkün değildir. Bu ilkelerin uygulanması bağımsız denetim sisteminin işletilmesine bağlıdır. Bağımsız denetim, KOBİ’de şeffaflığın oluşmasını sağlar (Güngörmüş:2014).

4. Finans ve Muhasebe Sorunlarının Çözümünde Bağımsız Denetimin Rolü

KOBİ sahibi girişimciler, şirket kuruluşu sırasında kendi parasal imkânları ile dışa açılmadan minimum bir sermaye ile şirket kuruluşunu gerçekleştirmektedir. Faaliyet alanına göre bu

sermaye bazen yeterli gelmemekte ve ilerleyen dönemlerde işletmenin finansal zorluklar ile karşılaşmasına neden olmaktadır.

KOBİ'lerde kayıt dışılık ve finansal tabloların vergisel açıdan hazırlanması finansal bilgilerin işletme sermayesi hakkında gerçek bilgiler sunmasını engeller. Bununla birlikte profesyonel finansçılarında karar alma mekanizmalarında yer almamaları KOBİ'lerde finansal sorunların daha da derinleşmesine neden olmaktadır.

KOBİ'lerde muhasebe kayıtları tutulurken sadece vergisel kaygılar dikkate alınabilmektedir. Muhasebe kayıtlarından elde edilen finansal bilgilerin işletmenin ileriye dönük kararlarında kullanılmadığı için finansal bilgilerin doğruluğundan ziyade vergi kanunlarına uygunluğu ön planda tutulmaktadır (Akgemici, 2001: 35). Bu nedenle yönetsel kararların alınmasında muhasebe bilgilerinin kullanılması mümkün olmamaktadır.

KOBİ'lerin büyüklüğü muhasebe kayıt düzeninin tutuluş şeklini etkilemektedir. Belirli bir sermaye büyüklüğüne ulaşan işletmelerde muhasebe kayıtları işletme içinde tutulmakta ve bu işlemlerin yapılabilmesi için işletme içinde personel istihdam edilmektedir. Muhasebe kayıt düzeni için yeterli kaynak ayırmada zorlanan KOBİ'ler ise muhasebe kayıt sistemi için bağımsız Mali Müşavir bürolarından hizmet almaktadır.

İşletme yönetiminin bakış açısı muhasebe bilgilerinin kullanımını etkilemektedir. Muhasebeye sadece vergisel bir olgu olarak yaklaşan yönetimlerde muhasebe bilgilerinden gerekli istifadenin elde edilemeyeceği aşikârdır. Bunun aksine yönetim muhasebeden elde edilen bilgileri kararlar alma süreçlerinde kullanıyorsa muhasebe gerçek anlamda ilgili işletmeye katkı sağlayacaktır.

KOBİ'lerin karşılaştığı finans ve muhasebe sorunlarını dört alt başlık altında toplanabilmektedir. Bu sorunlar;

- Finansal tabloların güvenilirliğinin artması ve karar alma süreçlerinin etkin hale getirilmesi,
- Muhasebe sisteminin karmaşıklığı,
- Finansman sağlama kolaylığı,
- KOBİ' Gelişen İşletmeler Piyasası aracılığı ile halka açılmasıdır.

4.1. Finansal Tabloların Güvenilirliğinin Artması ve Karar Alma Süreçlerinin Etkin Hale Getirilmesinde Bağımsız Denetimin Rolü

Küreselleşen dünyada, KOBİ'lerin hayatiyetini devam ettirmesi, rekabet edebilme kabiliyetiyle doğru orantılıdır. KOBİ'lerin rekabet edebilmesi için de düzenli bir bilgi akışının olması ve işletme sahiplerinin veya yöneticilerinin bu bilgileri kullanması gerekmektedir. KOBİ sahip veya yöneticilerinin en çok ihtiyaç duyduğu bilgilerin başında finansal bilgiler ve bu bilgilerin sunulduğu finansal tablolar gelmektedir (Demir ve Çoşkun, 2009:2).

İşletmelerde asıl riski alan ortaklardır. Ortakların tamamının bir araya gelerek işletmeyi yönetmesi çok zordur. Bu nedenle sahiplik ve yöneticilik yapısının birbirinden ayrılması ile ortakların şirketin mali yapısı ile olan bağlantıları yöneticiler aracılığı ile olmaktadır. Şirketin kontrolünün profesyonel yöneticilere geçmesi ile birlikte sistemi yöneten ve kontrol eden yöneticilerin şirketi çıkarları doğrultusunda yönetme riski ortaya çıkmıştır. Kendi çıkarlarını ön planda tutan yöneticiler finansal raporları manipüle edebilmektedirler. Özellikle 1990'lı yıllarda ortaya çıkan finansal raporlama skandalları bu konuya güzel bir örnek teşkil etmektedir. Bu skandalların sonucunda finansal tablolara olan itimat azalmış ve şirketlerin yayınladığı finansal tablolara olan güven zedelenmiştir (Arı, 2008: 43). Bu güven eksikliği işletme dışından bir kurumun bağımsız olarak yayınlayacağı denetim raporları ile düzeltilebilir.

KOBİ'lerde nitelikli muhasebe elemanlarının yetersizliği, muhasebenin dışarıdan kişilere tutturulması gibi nedenlerden dolayı muhasebe bilgilerinde ve bu bilgilerin uzantısı finansal tablolarda hata ve noksanlar söz konusu olabilmektedir. Bağımsız denetim ile finansal tabloların ve muhasebe sisteminin güvenilirliği sağlanarak, KOBİ sahip ve yöneticilerine doğru bilgiler aktarılır.

KOBİ yöneticileri veya sahipleri ileriye yönelik olarak alacakları kararlarda finansal tablo bilgilerini dikkate almaktadırlar. Bunun yanı sıra finansal tablolar bir döneme ait işletme faaliyetleri konusunda yöneticilerin hesap vermesinde de kullanılmaktadır. Bu bilgilerin güvenilir olmaması ve içerisinde yanlış bilgiler barındırması alınan kararların doğruluğunu ve hesap verilebilirliği olumsuz yönde etkiler. Bağımsız denetim ile finansal bilgilerin uzman ve dışarıdan bir kişi tarafından kontrol edilerek doğruluğunun teyit edilmesi gereklidir.

KOBİ'lerin finansal tablolarının bağımsız denetimden geçmiş olması şeffaflığı artıracak, muhasebe eksikliklerinin tespit edilip ortan kaldırılmasını sağlayarak kurumsal yönetimin oluşturulmasında firmaya katkı sağlayacaktır (Güngörmüş,2019).

4.2. Muhasebe Sisteminin Karmaşıklığının Giderilmesinde Bağımsız Denetimin Rolü

Ekonomik yaşamın giderek karmaşıklaşan bir yapıya bürünmesi, güvenilir ve tarafsız bilgi ihtiyacını da beraberinde getirmiştir. Karmaşıklaşan bu ekonomik yapı, kullanıcılara sunulan bilgilerin tarafsız, doğru ve güvenilir olma olasılığını da azaltmaktadır. Karar alıcılar yararlandıkları bilgileri asıl kaynağından inceleme olanağına sahip olmadıkları için başkaları tarafından hazırlanan bu bilgilerin tarafsız ve doğru bir şekilde hazırlandığına güvenmek isterler (Kepekçi, 2004: 1).

KOBİ'lerde faaliyetlerin genişlemesi, mevzuatlardaki değişiklikler muhasebe sisteminin ve finansal tabloların hazırlanmasını zorlaştırmaktadır. Yeterli mesleki deneyim ve kalitede personelin yeterince olmaması da bu hataların artmasına ve muhasebe bilgilerinin güvenilirliğini kaybetmesine neden olmaktadır (Babayeva, 2011: 46). Bağımsız denetim ile KOBİ'lerde üretilen ve yönetime sunulan finansal bilgilerin doğruluğu ve güvenilirliği mesleki bilgiye sahip, bağımsız organizasyonlar tarafından teyit edilmiş olur.

4.3. Finansman Sağlamada Bağımsız Denetimin Rolü

KOBİ'ler faaliyetleri için gerekli finansman ihtiyaçlarını ilk olarak öz kaynaklarından karşılama eğiliminde olmakla birlikte ikinci bir alternatif olarak da banka kredilerine yönelmektedirler. Şu an itibariyle bankalar KOBİ'lere kredi verirken, yönetim kalitesi ve finansal tabloların güvenilirliği noktasında bir incelemeden ziyade varlıkların ipotek edilmesini kredi vermek için yeterli görmektedirler. Bununla birlikte yönetim kalitesi düşük olan işletmelerin süreklilik ile ilgili sıkıntıları makro düzeydeki gelişmeyi olumsuz olarak etkileyecektir (Uyar ve Aygören, 2006: 61).

BASEL II ve III kriterlerinin ülkemizde uygulanması ile birlikte, bankaların kredi verirken dikkat ettikleri ölçütlerde değişiklikler olacak ve kriterlerdeki değişiklikler büyük oranda KOBİ'leri etkileyecektir. Bu kriterler ile birlikte KOBİ'lerin sahip oldukları riskler, derecelendirme notu ve ülke notu kredi maliyetini etkileyecektir (Uyar ve Aygören, 2006:61). Bu uygulamanın hayata geçmesi ile birlikte finansal raporlama ve bu finansal raporların güvenilirliğini sağlayan bağımsız denetim KOBİ'ler için kredi başvurularında birinci öncelik haline gelecektir.

4.4. Gelişen İşletmeler Piyasasında Bağımsız Denetimin Rolü

Ülkemizde KOBİ'ler, ihtiyaç duydukları finansmanı sağlamada kredi maliyetlerinin yüksekliği, bürokratik işlemler ve teminat zorunluluğu nedeniyle banka kredisi temininde güçlük çekmektedirler. KOBİ'ler ülke ekonomisine büyük bir dinamizm ve katkı sağlamalarına rağmen kredi hacminden aldıkları pay %5 dolayındadır. Bu nedenle, KOBİ'lerin finansman problemlerinin çözümüne yönelik, Para Piyasası dışında en önemli finansman kaynağı halka açılmaları ve böylece Sermaye Piyasalarından faydalanmaları gelmektedir (Öndeş, 2007:301).

“KOBİ'ler şirketin hisselerinin bir kısmını halka arz ederek alternatif finansman tekniklerine göre düşük maliyetli ve önemli ölçüde bir kurumsal finansman kaynağına ulaşma imkânına sahip olurlar. Bu kaynak geçici değil, kalıcı niteliktedir. Halka açılan KOBİ, ilerleyen dönemlerde hisselerinin bir kısmını tekrar halka arz etmek veya tahvil ihraç etmek yolu ile sermaye piyasalarından yeniden kaynak temin etmek imkânına sahiptir” (<http://www.spk.gov.tr>, 2012, erişim tarihi 2019).

KOBİ'ler halka açılarak borsada işlem görmeye başladıklarında ortakları ve yatırımcıları için aslında bir piyasa oluşturur. Böylece bu piyasadaki yatırımcılar, şirket hisse senetlerini, alma ve satma imkânına kavuşmuş olurlar (Saraç ve Bozkurt, 2011: 95).

Gelişen İşletmeler Piyasası KOBİ'ler için özellikle yeni ve maliyetsiz fonlar bularak işletmenin büyümesine katkı sağlayacak bir gelişim alanıdır. İşletmeler GİP de faaliyet göstermek ile hem finansman kaynaklarını genişletecekler hem de piyasada bilinirliklerini artırma imkânına kavuşmuş olacaklardır.

Gelişen işletmeler piyasasına girme hedefi olan işletme yöneticileri yatırımcıların firmasına güven duyması ve firmasının hisse senetlerini satın alması noktasında bağımsız denetimin raporlarına ihtiyaç duyacaktır. Bağımsız denetim firmaya ortak olmak isteyen yatırımcılar için bir güven unsurudur (Güngörmüş:2014).

5. Kontrol Ve Denetim Sorunlarının Çözümünde Bağımsız Denetimin Rolü

KOBİ'lerin karşılaştığı kontrol ve denetim sorunları üç başlık altında toplanabilmektedir. Bu sorunlar;

- İç kontrol ve iç denetim sisteminin etkinliğinin artırılması,
- Hile hata ve yolsuzlukların tespiti ve önlenmesi,
- Faaliyetlerin yasal düzenlemelere uygun hale getirilmesidir.

5.1. İç Kontrol ve İç Denetim Sisteminin Etkinliğinin Artırılmasında Bağımsız Denetimin Rolü

İç kontrol sisteminin KOBİ'lerde var olmasının amaçlarından en önemlisi güvenilir finansal raporlara ulaşılmasıdır. Yani finansal tabloların genel kabul görmüş muhasebe standartlarına uygun olarak hazırlanmasının sağlanmasıdır. Bağımsız denetiminin amacı finansal tabloların genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ile uyumluluğunu denetlemektir. Etkin bir iç kontrol sistemine sahip olan işletmelerde bağımsız denetçi faaliyet sonuçları hakkında daha rahat ve kısa sürede görüş bildirir (Uzay, 1999:1).

Bağımsız denetim, iç kontrol sürecinin muhasebeye bakan yönü ile ilgilidir. Muhasebe ile ilgili kontrollerde birinci öncelik finansal kayıtların güvenilirliğinin denetimidir. Yönetmelik kontroller muhasebe kayıtları ile dolaylı olarak ilgilidir ve normal şartlarda değerlendirme yapılmasını gerektirmez. Fakat yönetmelik kontrollerin muhasebe kayıtları üzerinde önemli bir etkisi olması durumunda yönetmelik alanın da kontrol edilmesi gerekebilir (Güredin, 2007:316).

KOBİ işletmelerinde iç kontrol sisteminin işleyişinin bağımsız denetim aracılığı ile kontrol edilmesi hem işletmenin iç kontrol sistemini geliştirecek hem de hata ve kayıpları en aza indirerek daha sağlıklı bir iç kontrol sisteminin kurulup işletilmesine vesile olacaktır (Tuncay, 2011:97).

İç kontrol sisteminin planlanması ve faaliyetin yerine getirilmesini sağlayan bir departmanın, aynı zamanda iç denetim faaliyetlerini yürüten bir yapı ile bütünleştirilmesi, iç kontrolün temel ilkelerinden olan görevler ayrılığı ilkesine aykırıdır. İç kontrol yönetsel bir fonksiyondur ve bu fonksiyonun etkinliğini değerlendirmek ve düzeltmek üzere işletme içinde veya danışmanlık faaliyeti şeklinde oluşturulmuş bağımsız ve tarafsız bir birim tarafından yapılması gerekir (Özbiçin, 2010:226).

İşletmelerde kurum amaçlarına uygun olarak faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde iç kontrol, iç denetim ve bağımsız denetimin birbirlerini tamamlayıcı rolü vardır. Sağlıklı ve verimli bir kurumsal yapı için iç kontrol, iç denetim ve bağımsız denetim aşamalarının birbiri ile uyumlu ve iş birliği içinde organize edilmesi ve işletilmesi gerekir. İşletmede etkili bir iç kontrol yapılması olmadan verimli bir kurumsal yönetimin varlığından söz edilemez. Etkin ve sağlıklı bir Bağımsız denetim olmadan da sağlıklı bir iç denetim ve iç kontrol sisteminin işletilmesi ve sürdürülmesi mümkün değildir (Akyel, 2010:1).

5.2. Hile Hata ve Yolsuzlukların Tespiti ve Önlenmesinde Bağımsız Denetimin Rolü

Amerika'da bulunan Sertifikalı Hile Araştırmacıları Kuruluşu (ACFE) 2010 yılında yayınladığı Global Hile Raporunda dünyada hileli olarak düzenlenen finansal raporlar nedeniyle oluşan maddi kayıpların toplam tutarının 2,9 trilyon dolardan fazla olduğunu açıklamıştır (Usta ve Uçma, 2011: 13). Finansal raporların bağımsız denetimden geçirilmesi şüphesiz bu kayıpların en aza indirilmesinde etkili olacaktır.

Hile denetiminin en önemli faktörlerinden birisi, yöneticilerin yaptığı finansal tablo hileleridir. Bu tür hileler KOBİ sahiplerinin ve yatırımcıların işletme ile ilgili yanlış karar almalarına neden olmakta ve rakamsal olarak da diğer hile türlerine göre daha büyük olabilmektedir (Terzi, 2012:61). KOBİ yöneticileri veya işletme sahiplerinin kendilerine sunulan finansal bilgileri doğrudan kaynağına giderek incelemeleri mümkün değildir. Kaldı ki böyle bir imkân söz konusu olsa bile verileri inceleyebilecek mesleki bilgilere sahip olmamaları nedeniyle muhasebede yapılan hata ve hileleri tespit etmeleri mümkün olmayacaktır.

KOBİ'ler faaliyetlerinin genişlettikçe işletmenin yönetimi sahiplerinden profesyonel yöneticilere geçmektedir. İşletmenin finansal tabloları yöneticiler tarafından hazırlanmakta ve yöneticiler temel olarak kendi faaliyet performansları konusunda raporlama yapmaktadır. Bu da yöneticilerin raporlarında yanlış davranabilme ve kendi faaliyetlerini olumlu bir bakışla değerlendirme olasılığını arttırmaktadır (Kandemir, 2010:120).

KOBİ'lerde finansal bilgilerin bağımsız denetim süzgecinden geçirilmesi, bir yandan finansal bilgilerin güvenilirliğini artırırken, diğer yandan işletme yönetici ve personelinin mesleki gelişimine de katkıda bulunmaktadır. Bağımsız denetim sayesinde, yöneticiler ve muhasebe çalışanları düzenlemiş oldukları bilgilerin kontrol edileceğini bilerek hareket etmekte ve bu sayede yanlışlar ve hileler en aza indirilmektedir (Porter ve diğerleri, 2003: 11).

Türkiye'de KOBİ statüsündeki işletmelerde çok fazla yetkinin tek bir çalışana verilmesi yanında, kontrollerin de zayıf olması hile ve yolsuzlukların yaşanmasına neden olmaktadır. Bu nedenle çalışanları tarafından dolandırılma riski sanılanın aksine KOBİ'lerde büyük işletmelere göre daha fazladır.

KOBİ'ler bağımsız bir denetim firması ile çalışmalarını durumunda büyük kayıplara uğramadan bu tür suiistimaller erkenden ortaya çıkarılabilir. Türkiye'de KOBİ'lerin sorunu kişisel olarak algılaması, büyük şirketlere göre daha sıcak ve samimi bir iş ortamının olması,

bu tür bir denetim veya kontrolde çalışanların gururunun zedeleneceğini düşünülmesi denetim sisteminin sağlıklı olarak işlemlerini etkilemektedir. Bu nedenle de özellikle orta ölçekli işletmelerde çalışanlardan kaynaklanan herhangi bir yolsuzluğun fark edilmesi 1 yıldan 2 yıla kadar uzayabilmektedir (Çağlayan, www.isletmeportali.com, 2013).

Kayıt dışı çalışan KOBİ'lerde hile hata ve yolsuzlukların önüne geçilmesi çok daha zordur. Bunun nedeni sağlıklı bir iç denetim ve finansal kontrol sisteminin oluşturulmasının mümkün olmamasıdır. Bunun yanı sıra tespit edilen yolsuzluklar karşısında KOBİ yönetimi kayıt dışı çalışmalarını nedeniyle sesiz kalmayı tercih etmekte ve yolsuzluğu yapan personelle ilgili yasal süreç başlatmaktan kaçınmaktadır.

5.3. Faaliyetlerin Yasal Düzenlemelere Uygun Hale Getirilmesinde Bağımsız Denetimin Rolü

İşletmeler yürütmüş oldukları faaliyetler sonucunda elde ettikleri kârın bir kısmını devlete vergi olarak öderler. Bu açıdan devlet finansal tabloların denetiminde verginin doğru olarak alınmasını esas alır (Akdoğan ve Tenker, 1988: 15). İşletmeler denetlenmiş finansal tablolar üzerinden vergi beyannamelerini oluşturduklarında, bu tabloların güvenilirliği, devlet tarafından yapılacak bir vergi denetiminin riskini azaltır.

İşletmelerde bağımsız denetim faaliyeti sonucunda alınan olumlu raporlar bir güvenilirlik göstergesi olurken, devlet açısından da işletmelerde herhangi bir kayıp ve kaçak olmadığı yolunda bilgilendirici bir unsur olmaktadır (Kırlioğlu ve Akyel, 2004: 34). İşletmelerde kayıt dışı ekonomiden kayıt içine geçişin en önemli göstergesi olarak bağımsız denetime işletmelerini açmaları gösterilebilir. Bu açılım işletmelerin kendilerine mali açıdan da güvenilir kılarak hem devletin gözünde hem de ortaklık yapmak isteyen işletmelerin gözünde bir saygınlık kazandıracaktır.

6. Sonuç

Bağımsız denetim, KOBİ'lerin finansal raporları esas alınarak mali durumunun ve faaliyet sonuçlarının önceden belirlenmiş standartlara göre açık ve dürüst olarak yansıtıp yansıtmadığının bağımsız kişi ve kurumlar tarafından ortaya konulmasıdır.

TTK' da bağımsız denetim ilk aşamada tüm sermaye şirketleri için bir zorunluluk olarak getirilmesine rağmen daha sonra yapılan bir değişiklik ile KOBİ'lerin büyük bir kısmı dışarıda bırakılmıştır. Bunun iki temel sebebi vardır. Birincisi bağımsız denetimi yapabilecek

yeter sayıda henüz denetim firmasının ve denetçinin olmaması, ikincisi Türkiye'deki KOBİ'lerin bağımsız denetim konusunda yeterli bilgi ve birikime sahip olmamalarıdır.

Ekonomik değişimin bir sonucu olarak bağımsız denetim ister istemez belirli ölçeğin üzerinde olan KOBİ'ler için zorunluluk hale gelecektir, bunun da ötesinde KOBİ'ler ilerleyen dönemlerde bağımsız denetimi çıkarları doğrultusunda gönüllü olarak yapacaklardır.

Küçük ve Orta Boy İşletmelerde Karşılaşılan Sorunların Çözümünde Bağımsız Denetim;

-İşletmelerin objektiflik ve şeffaflık düzeylerinin olumlu etkiler ve kurumsal yönetim düzeyinin yükselmesini sağlar.

-İşletmelerde iç kontrol ve iç denetim sisteminin kurulması ve etkin olarak çalıştırılmasına katkı sağlar.

-İşletmelerde hile hata ve yolsuzlukların ortaya çıkarılmasında yardımcı olur.

-Muhasebe bilgi sisteminin kalitesinin artması ve yönetsel amaçlı olarak kullanılması ile bu bilgilerin doğruluğunu kontrol edilmesini sağlar.

-Büyüme hedefleri olan işletme yöneticilerinin alacakları ortaklık ve satın alma kararlarında yol gösterici olur.

-Gelişen işletmeler piyasasına girme hedefi olan işletme yöneticiler için, yatırımcıların firmaya güven duyması ve firmanın hisse senetlerini satın alması noktasında katkı sağlar.

-İşletmeler denetlenmiş finansal tablolar üzerinden vergi beyannamelerini oluşturdukları için vergi denetimi ve vergi cezası riskini azaltır.

-Finansal toplaların güvenilirliğini artırarak işletmenin alacağı karaların daha gerçekçi olmasını sağlar ve işletme kaynaklarının en verimli alanlarda kullanılmasına yardımcı olur.

Kaynaklar

Acar, D., Aktürk, A., Coşkun, A., (2012), "Gönüllüden Zorunlu Bağımsız Dış Denetimine Geçişin Aile İşletmelerinde Kurumsal Yönetime Etkileri", 4. Ulusal Kurumsal Yönetim, Yolsuzluk, Etik ve Sosyal Sorumluluk Konferansı, Antalya, ss:115-124.

Akdoğan, N., ve TENKER, N., (1988), Finansal Tablolar ve Analizi, Bizim Büro Basım Evi, Ankara.

Akgemici, T.,(2001), KOBİ'lerin Temel Sorunları ve Sağlanan Destekler, KOSGEB, BMS Matbaacılık, Ankara.

- Akyel, R., (2010), "Yönetimde İç Kontrol, İç Denetim ve İş Denetim Fonksiyonlarının Birbirleri İle İlişkileri ve Türk Kamu Yönetiminde Uygulanmalarının Değerlendirilmesi", Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 19, Sayı 3, ss: 1-22.
- Arı, M., (2008), "Kurumsal Yönetim ve Finansal Raporlamanın Güvenirliliği", Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İBBF Dergisi, Ekim, S:3, ss:43-68.
- Babayeva, L.,(2011) "Uluslararası denetim standartları uygulamaları: Türkiye-Azerbaycan Karşılaştırması" Basılmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Çağlayan,C., "Şirketleri En Çok Onlar Soyuyor", <http://www.isletmeportali.com/makaleler/insan-kaynaklari/sirketleri-en-cok-onlar-soyuyor-2.html>,
- Demir, Y. ve Coşkun, D., (2009), "Finansal Bilgi Sisteminin İşletmelerde Yönetim Fonksiyonu Üzerine Etkisi: Aydın İli Örneği", Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 2/2, ss. 1-21.
- Dönmez, A. ve ERSOY, A., (2006), "Bağımsız Denetim Firmaları Bakış Açısıyla Türkiye Bağımsız Dış Denetim Sisteminin Değerlendirilmesi", Ahmet Yesevi Üniversitesi Biliş Dergisi, Sayı,36, ss:69-91.
- Erdoğan, H. H.,(2010), "Global Mali Krizin KOBİ'lerin Finansal Yapıları Üzerine Etkileri: İzmir İli Tekstil Sektöründe Bir Araştırma", Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Göçen, A.C.,(2010), "Kurumsal Yönetim, İç Kontrol ve Bağımsız Denetim:Parmalat Vakası, Mali Çözüm Dergisi, Sayı,97, ss:107,129.
- Güredin, E., (2007), Denetim ve Güvence Hizmetleri, Arıkan Basım Yayın Dağıtım, İstanbul.
- Güngörmüş, A.H., (2014), "Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Bağımsız Denetime yaklaşımlarını Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma" Basılmamış Doktora Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Güngörmüş, A.H., (2016), Küçük Ve Orta Ölçekli İşletmelerde Kurumsal Yönetim Düzeyinin Bağımsız Denetime Etkisi, Journal Of Qafqaz University- Economics And Administration, Cilt:4, Say:1, 47-56.
- Güngörmüş, A.H., (2019), Küçük Ve Orta Ölçekli İşletmelerin Bağımsız Denetime Yaklaşımlarını Etkileyen Faktörler: İlgili Literatür Kapsamında Bir Derleme

- Çalışması, Muhasebe, Finansman ve Denetim Çalışmaları Dergisi, Cilt:5 Sayı:2.,S:57-72.
- İren, F., (2004), “Aile İşletmelerinde Yabancı Ortaklık”, 1.Aile İşletmeleri Kongresi, İstanbul Kültür Üniversitesi Aile İşletmeleri Girişimcilik Uygulama ve Araştırma Merkezi, Yayın No:40, İstanbul, 17-18 Nisan, ss:441-452.
- <http://www.spk.gov.tr/apps/mevzuat/MevzuatGoster.aspx?nid=1712114>,
- Kandemir C., (2010), “Muhasebe Hilelerinin Ortaya Çıkarılmasında Ve Önlenmesinde Bağımsız Denetimin Rolü ve Bağımsız Denetçinin Sorumluluğu”, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Kepekçi, C., (2004), Bağımsız Denetim, Avcıol Basım Yayın, İstanbul.
- Kırılıoğlu, H. ve Akyel, N., (2004), “Enron Sonrası Bağımsız Denetimde Yaşananlar”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, S:23, ss:28-34.
- Muğal E., (2007), “Uluslararası Denetim Standartları ve Kurumsal Yönetim Açısından Türkiye’de Muhasebe Denetimi”, Basılmamış Yüksek lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Öndeş, T. ve ÇATAL, M.F., (2007) “Doğu Anadolu Bölgesinde Kobi’lerin Halka Açılmama Nedenleri Üzerine Amprik Bir Araştırma”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı,10(2) ss:302-318.
- Özbilgin, İ.G., (2010), “Aracı Kurmların İç Kontrol Sistemi ve İlgili Düzenlemenin Değerlendirilmesi”, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C:12,Sayı,2 ss:219-242
- Özgener, Ş., (2003), “Büyüme Sürecindeki Kobi’lerin Yönetim Ve Organizasyon Sorunları: Nevşehir Un Sanayii Örneği” Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı: 20, Ocak-Haziran , ss. 137-161.
- Öztürk, K., (2010), Bağımsız Denetim Açısından KOBİ’ler İçin TFRS Standartları, Adana Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler Odası,1. Muhasebe Uygulamaları Sempozyumu, DELOITTE.
- Pamukcu, F., (2011), “Finansal Raporlama ile Kamuyu Aydınlatma ve Şeffaflıkta Kurumsal Yönetimin Önemi” Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı50, ss:133-148.
- Percy, J.P.(1997), “Auditing And Corporate Governance – A Look Forward İnto The 21st Century”, International Journal Of Accounting, 1(1), 3 – 12, s.4.

- Porter, Brenda, Jon SİMON and David HATHERLY, (2003), Principles of External Auditing, John Wiley & Sons., New York, USA.
- Saraç, M. ve Bozkurt, İ., (2011), “KOBİ’lerin Halka Açılma Eğilimleri ve Gelişen İşletmeler Piyasası’nın KOBİ’lerin Halka Açılma İstekleri Üzerine Etkisi: Çankırı-Kastamonu-Sinop Bölgesi Örneği”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı,49, ss:89-98
- Taş Y., (2010), Avrupa Birliği ve Türkiye’de KOBİ’lerin İstihdam Artırıcı Etkileri, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, No:38, İnter Basım Yayın, İstanbul.
- Terzi, S., (2012), “Hile ve Usulsüzlüklerin Tespitinde Veri Madenciliğinin Kullanımı”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı,54, ss:51-62.
- Tunçay, D., (2011), “İç Kontrol ile İç Denetimin Bağımsız Denetim Açısından Önemi ve Bir Anket Çalışması”, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Usta, Ö. ve Uçma, T., (2011), “Hileli Finansal Raporlamada Bağımsız Denetçi Sorumluluğunun Belirlenmesine Yönelik Yapısal Eşitlik Modeli Uygulaması”, Muhasebe ve Denetime Bakış, ss:13-26.
- Uyar, S., Aygören, H., (2006), “BASEL II İlkelerinin KOBİ’lere Olası Etkileri: Finansman Maliyeti, Finansal Raporlama ve Muhasebe Açısından Değerlendirme”, Mali Çözüm Dergisi, Sayı,77, ss:52-77.
- Uzay, Ş., (1999), İşletmelerde İç Kontrol Sisteminin Bağımsız Dış Denetim Karar Sürecindeki Yeri ve Türkiye’deki Denetim Firmalarına Yönelik Bir Araştırma, Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları yayın No:132 Ankara.